

Korkeimman hallinto-oikeuden päätökset jätteenkuljetusjärjestelmistä

Vuosikirjapäätökset kuljetusjärjestelmistä

- KHO:2016:19 (Jätelautakunta Kolmenkierto) ja KHO:2016:20 (Salon jätehuolto-lautakunta)
- KHO:n vuosikirjapäätökset ennakkopäätöksiä: vuosikirjaan valitaan päätökset, joilla on merkitystä lain soveltamiselle muissa samanlaisissa tapauksissa tai joilla on muutoin yleistä merkitystä
- Ennakkopäätökset sitovat sekä ylemmän tuomioistuimen (KHO) että alemman tuomioistuimen (HaO) ratkaisukäytäntöä

Muut kuljetusjärjestelmäpäätökset

- KHO 532/2016, 535/2016, 536/2016, 537/2016, 538/2016, 1286/2016

Muita jätehuoltoa koskevia uuden jätelain aikaisia KHO:n päätöksiä

- KHO 533/2016, 534/2016, 232/2017

Korkeimman hallinto-oikeuden kuljetusjärjestelmäpäätöksistä voi johtaa seuraavia päätöksenteon suuntaviivoja:

- Jätehuoltoviranomaisen harkintavaltaa on uudella jätelaille rajoitettu verrattuna vanhaan. → Edellytykset jätelaisissa 646/2011 tiukemmat kuin aiemmin.
- Päätös jätteenkuljetuksen järjestämisestä kiinteistön haltijan järjestämänä voidaan tehdä vain silloin, kun uuden jätelain edellytykset täyttyvät. → Päätös on laillisuusharkintaa.
- Mikäli edellytykset eivät täyty, kunnan tulee jätelain mukaan lakkauttaa sopimusperusteinen järjestelmä/ kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmä ja siirtää kuljetustehtävä kunnalle.
- Näiden edellytysten ja samalla jätehuoltoviranomaisen päätöksen lainmukaisuuden arvioimiseksi on oltava olemassa tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.
- Koska uuden jätelain mukaiset kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen käyttöönoton edellytykset ovat tiukemmat kuin vanhan jätelain edellytykset, päätöksen lainmukaisuudesta ei voida varmistua pelkästään sillä perusteella, miten käytössä ollut sopimusperusteinen jätteenkuljetusjärjestelmä on toiminut.
- Kuntien kantoja (lausuntoja, mielipiteitä) ei voida pitää riittävänä selvityksenä siitä, että kunnan alueella täyttyisivät laissa asetetut edellytykset. → Päätöksen lainmukaisuudesta ei voida varmistua pelkästään sillä perusteella, miten käytössä ollut sopimusperusteinen jätteenkuljetusjärjestelmä on kunnan arvion mukaan toiminut.
- Jos halutaan arvioida kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetusjärjestelmän edellytysten täyttymistä alueella, tulee selvityksessä kuvata alueita riittävän yksityiskohtaisesti. Selvityksessä on erityisesti kiinnitettävä huomiota niihin alueiden ominaisuuksiin, joilla on merkitystä jätteenkuljetuksen ja sen kustannusten tai toimivuuden kannalta, kuten asuinkiinteistöjen määrään ja tiheyteen, kuljetusmatkoihin tai alueen kuljetusoloihin muutoin. Samankaltaiset alueet voidaan tarkastelussa yhdistää, mutta kuljetusolojen kannalta erityyppisiä alueita, kuten esimerkiksi keskustaa, hyvin harvaan asuttuja alueita ja saaristoalueita, on yleensä syytä tarkastella erikseen.

- Jätehuoltoviranomaisen ei ole valittava kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta siinäkin tapauksessa, että lain edellytykset täyttyisivät. Jätehuoltoviranomainen voi päättää tässäkin tapauksessa siirtymisestä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen.
- Jätehuoltoviranomaisen velvollisuus varmistua jätteenkuljetuspalveluiden saataavuudesta, laadukkuudesta ja toimivuudesta liittyy kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kunnan oman järjestämisvelvollisuuden toteuttamiseen, kun sen sijaan kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen osalta näistä vaatimuksista tulee varmistua jo järjestelmää valittaessa. → Kaikkien edellytysten täyttymisen tulee olla selvää jo ennakolta.
- Jätelaissa ei ole asetettu erityisiä edellytyksiä päätökselle, jolla siirrytään kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, eli silloin jätelain edellytysten tarkempi arviointi ei ole tarpeen. → Selvitysvelvollisuus on erilainen riippuen, mistä lähtökohdista asiaa tarkastellaan. Mikäli tarkastellaan mahdollisuutta jatkaa kiinteistönhaltijan kuljetusjärjestelmää, selvitysvelvollisuus on vahvempi ja selvityksen tulee osoittaa jätelain 37 §:n edellytysten täyttyminen.
- Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen on useissa valituksissa väitetty, että kunnan järjestämä jätteenkuljetus heikentää kilpailua, vaikuttaa yritysten omaisuuden suojaan ja aiheuttaa määräävän markkina-aseman syntymistä. Oikeuskäytännössä on todettu, että jätelain mukaan jäteyhtiön palveluhankinnoissa on noudatettava julkisista hankinnoista annettua lakia. Siinä säädetään muun ohella kilpailuolosuhteiden hyödyntämisestä, tarjouskilpailuun osallistuvien syrjimättömästä kohtelusta ja hankintojen riittävästä avoimuudesta. Kuljetusyrittäjien tasapuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan jätteenkuljetuspalvelujen tuottamiseen on pyritty varmistamaan jätelain palveluhankintoja koskevilla säännöksillä, jotka tulevat sovellettaviksi toteutettaessa jätteenkuljetusten kilpailutusta. Valituksissa esitetyt väitteet kuljetusjärjestelmää koskevan päätöksen mahdollisista vaikutuksista omaisuuden suojaan, yritysten väliseen kilpailuun ja määräävän markkina-aseman syntymiseen liittyvät näin ollen ensisijaisesti tulevaan jätteenkuljetusten kilpailutukseen, eivätkä siten ole kuljetusjärjestelmäpäätöksen osalta relevantteja väitteitä.